

FENOLOGIA

Seurantaraportti 2008

**Luonnontieteellisen keskusmuseon (Eläinmuseo) ja Suomen
Tiedeseuran fenologiatutkimuksen yhteenveto vuosilta 2007 ja 2008**

Juhani Terhivuo

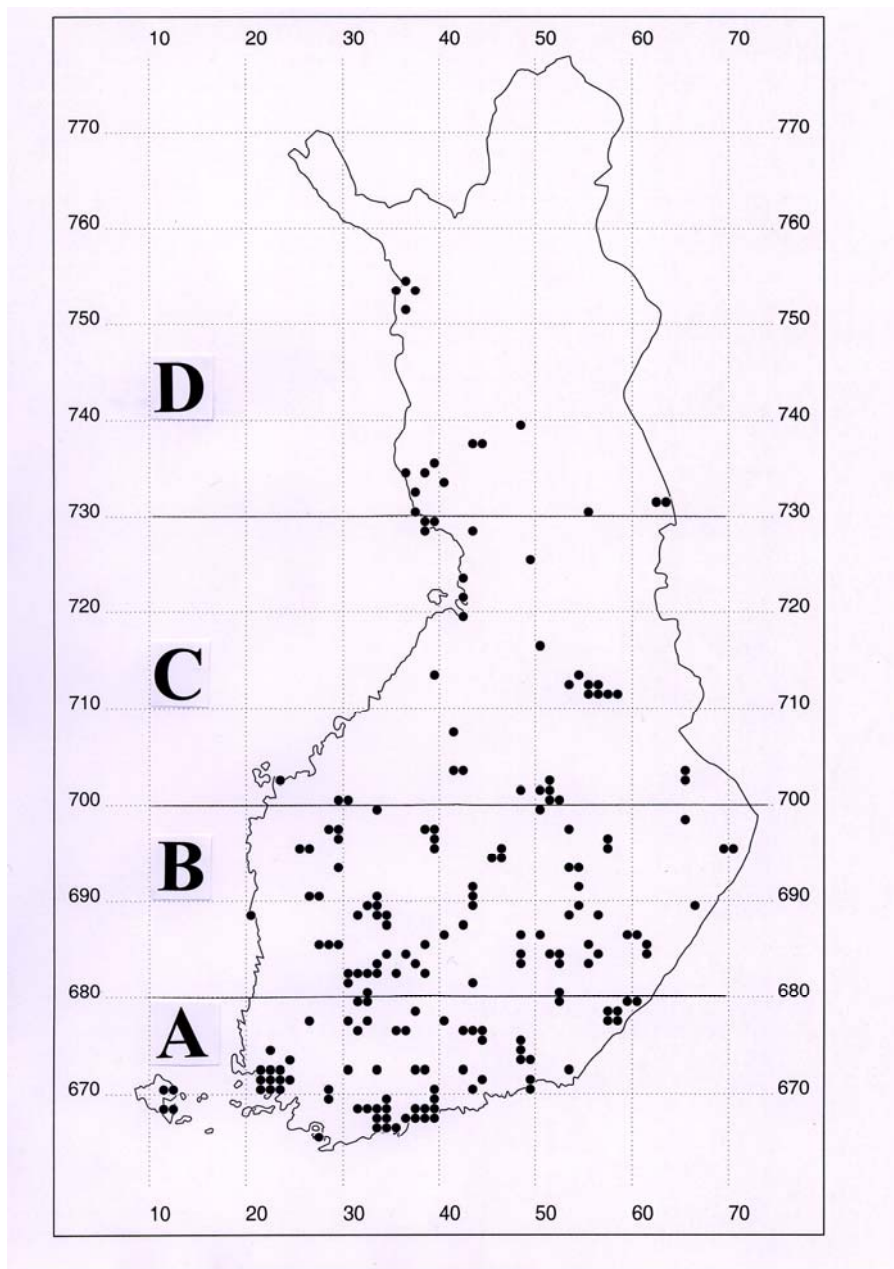
Helsingin yliopisto

Luonnontieteellinen keskusmuseo

Eläinmuseo 2008

Havaintoaineisto

Eläin- ja kasvilajien vuosittaiseen elämäntiertoon liittyvistä tapahtumista tehtiin havaintoja edellisten vuosien tapaan. Vuodelle 2008 havaintoja kertyi yhteensä 5318 kappaletta 129 vastaajalta. Niistä 1911 (35,9%) havaintoa koski eläimiä ja 3407 (64,1%) kasveja. Vuoden 2007 vastaavat luvut olivat 1831 eläin- ja 3190 kasvihavaintoa (yhteensä 5021 havaintoa ja 131 vastaajaa). Vuoden 2008 havainnot on paikallistettu yhtenäiskoordinaatiston 10 x 10 km:n ruutuihin ja niiden sijainti näkyy kuvasta 1.

Kuva 1. Havaintoruudut (10 x 10 km) vuonna 2008. Eläimiä ja kasveja koskevat havaintoruudut on yhdistetty.

Kuukausien keskilämpötilat ja fenologiset havainnot

Taulukossa 1 on esitetty kuukausien keskilämpötilat neljällä säähavaintoasemalla vuosina 2007 ja 2008. Ne luonnehtivat kuvassa 1 näkyvien havaintovyöhykkeiden A-D lämpöoloja. Lihavoinnit osoittavat kuukaudet, jolloin keskilämpötila oli korkeampi vuosien välisessä vertailussa.

Taulukko 1 osoittaa, että vuonna 2008 tammikuu ja erityisesti helmikuu olivat koko maassa lauhempia mutta maaliskuu selvästi kylmempi kuin vuonna 2007. Huhtikuu 2008 oli Etelä-Suomessa (vyöhykkeet A ja B) lauhempi, mutta pohjoisessa viileämpi kuin edellisenä vuotena. Eteläisimmässä Suomessa (vyöhyke A) toukokuu oli hieman lämpimämpi kuin toukokuu 2007, mutta koko kesäkausi ja alkusyksy (kesäkuu-syyskuu) olivat viileämpiä kuin vastaavana ajankohtana vuonna 2007. Loka-marraskuu oli lauhempi, mutta joulukuu viileämpi kuin vuonna 2007. Muualla Suomessa kuukausien keskilämpötilat, lukuun ottamatta lokakuuta ja marraskuuta vyöhykkeessä B sekä marraskuuta vyöhykkeessä C, pysyttelivät koko loppuvuoden ajan alhaisempina kuin vuonna 2007. Yleisesti voidaan sanoa, että koko kesäkausi ja alkusyksy 2008 olivat koko maassa selvästi viileämpiä kuin vuonna 2007.

Taulukko 1. *Kuukausien keskilämpötilat ja säähavaintoasemat.* (Ilmatieteen laitos)

Vyöhyke/ vuosi	Kuukausi												keski- jo arvo
	ta	he	ma	hu	to	ke	he	el	sy	lo	ma		
Vyöhyke-A (Helsinki-Vantaa):													
2007:	-2.5	-9.6	2.9	5.3	11.0	15.8	17.4	17.4	11.0	6.4	0.0	1.5	6.4
2008:	-0.4	0.2	-0.6	6.3	11.1	14.5	17.3	14.8	9.8	8.3	2.5	0.4	7.0
Vyöhyke-B (Jyväskylä):													
2007:	-6.4	-14.5	1.2	3.6	9.4	14.0	15.9	15.6	8.7	5.3	-1.7	0.0	4.3
2008:	-3.1	-2.8	-3.5	3.7	8.5	12.7	15.0	12.5	7.4	5.7	0.2	-1.5	4.6
Vyöhyke-C (Oulu):													
2007:	-7.6	-14.6	-0.4	1.9	7.9	13.5	15.8	15.4	8.2	5.5	-2.6	-0.6	3.5
2008:	-4.4	-4.1	-4.6	1.7	7.4	12.2	14.8	12.6	7.4	4.9	-0.8	-1.4	3.8
Vyöhyke-D (Sodankylä,observatorio):													
2007:	-13.4	-19.1	-2.4	-0.1	5.4	11.9	14.0	13.1	5.8	3.8	-5.9	-3.6	0.8
2008:	-9.0	-9.5	-9.0	-1.2	4.5	10.8	13.4	10.2	5.3	1.2	-6.1	-4.1	0.5

Taulukosta 2 näkyy lumen sulamisen, jäiden lähdön, vesien jäätyamisen ja ensilumen tulon ajankohdat vuosina 2007 ja 2008. Kunkin vyöhykkeen havainnoista on ilmoitettu ns. mediaanipäivä eli päivämäärä, johon mennessä puolet kyseistä tapahtumaa koskevista havainnoista oli tehty. Mediaanipäivä on siis ajankohta jolloin ko. tapahtuma oli yleinen kyseisen vyöhykkeen alueella.

Lumen sulaminen ja jäiden lähtö tapahtuivat Etelä- ja Keski-Suomessa selvästi myöhemmin kuin vuonna 2007. Pohjois-Suomessa vuosien välinen ero oli pienempi. Syksyllä 2008 ensilumi ja vesien jääpeite tulivat Etelä- ja Keski-Suomeen myöhemmin kuin vuonna 2007. Pohjoisessa niiden tulo vaihteli vyöhykkeen mukaan.

Taulukko 2. Jää- ja lumitilanne vyöhykkeissä A-D vuosina 2007 ja 2008.

Tapahtuma	Vuosi	Vyöhyke (ks. kuvat 1 ja 2)			
		A	B	C	D
Lumi sulii avomailta	2007:	23.3	29.3	16.4	16.5
	2008:	4.4	12.4	27.4	21.5
Jäät lähtivät	2007:	7.4	17.4	25.4	17.5
	2008:	16.4	27.4	1.5	17.5
Ensilumi tuli	2007:	3.11	3.11	4.11	14.10
	2008:	20.11	16.11	31.10	28.10
Vedet jäätyivät	2007:	17.11	19.11	17.11	4.11
	2008:	22.11	22.11	22.11	3.11

Fenologiset havainnot jakautuivat eläin- ja kasvilajien sekä vyöhykkeiden A-D osalle seuraavasti, A-vyöhyke: 705 eläinhavaintoa / 1320 kasvihavaintoa, B: 736 / 1301, C: 349 / 615 ja D: 121 / 171 havaintoa. Taulukon 3 avulla voi vertailla eläin- ja kasvimaailman tapahtumien ajoittumista vuosina 2007 ja 2008. Ajankohdat ovat havainnoista laskettuja mediaanipäiviä, jotka osoittavat ko. tapahtuman olleen yleinen kyseisessä vyöhykkeessä. Päivämäärät ilman sulkuja perustuvat vähintään neljään havaintoon, suluissa olevat vain 1-3 havaintoon. Lihavoinnit osoittavat varhaisemman päivämäärän vuosien välisessä vertailussa.

Eläinkunnan tapahtumia tarkasteltaessa voi huomata, että talitiainen alkoi laulaa koko maassa aikaisemmin kuin vuonna 2007. Kylmä maaliskuu 2008 saattoi myöhästyttää telkän saapumista ja variksen pesänrakennusta. Syksyllä tilhi näytti saapuvan jokaiseen vyöhykkeeseen vuotta 2007 aikaisemmin. Muiden eläinmaailman tapahtumien osalta ei selväpiirteistä, koko maata koskevaa säännönmukaisuutta ilmene (taulukko 3).

Kasvimaailman tapahtumista on merkille pantavaa, että marjojen (suomuurain, mustikka ja punaherukka) kypsyminen oli selvästi koko maassa myöhäisempää kuin vuonna 2007. Keski- ja Pohjois-Suomessa (vyöhykkeet B-D) suomuuraimen kukinta alkoi myös myöhemmin kuin vuonna 2007. Muiden kasvimaailman tapahtumien osalta ei koko maata koskevia säännönmukaisuuksia ole nähtävissä (taulukko 3).

Taulukko 3. Eläin- ja kasvifenologisten tapahtumien keskimääräiset, havaintojen mediaaniarvojen osoittamat alkamispäivät eri osissa Suomea (vyöhykkeet A-D kuvassa 1) vuosina 2007 ja 2008.

Eläinkunnan tapahtuma	Vuosi	Vyöhyke (ks. Kuva 1)			
		A	B	C	D
Talitiainen lauloi	2007:	16.2	26.2	24.2	20.3
	2008:	4.2	12.2	18.2	4.3
Varis kantoi oksaa pesään	2007:	22.3	22.3	23.3	8.4
	2008:	22.3	23.3	29.3	14.4
Teeri pulputti	2007:	25.3	24.3	27.3	3.4
	2008:	21.3	5.4	4.4	(10.4)
Telkkä saapui	2007:	27.3	31.3	12.4	20.4
	2008:	2.4	7.4	13.4	21.4
Västäräkki saapui	2007:	16.4	17.4	23.4	26.4
	2008:	14.4	19.4	22.4	28.4
Sisilisko nähtiin	2007:	14.4	18.4	24.5	(7.6)
	2008:	24.4	4.5	6.5	(28.5)
Sammakko kurnutti	2007:	15.4	26.4	7.5	22.5
	2008:	17.4	27.4	4.5	(25.5)
Siili nähtiin keväällä	2007:	7.5	24.4	27.4	(28.5)
	2008:	26.4	20.4	4.5	(14.5)
Metsäjänis kesäturkissa keväällä	2007:	26.4	9.5	17.5	14.5
	2008:	4.5	5.5	24.5	15.5
Haarapääsky saapui	2007:	9.5	13.5	15.5	18.5
	2008:	9.5	9.5	21.5	(20.5)
Käki kukkui	2007:	12.5	13.5	19.5	28.5
	2008:	12.5	9.5	22.5	31.5
Särki kutemassa	2007:	5.5	13.5	29.5	-
	2008:	30.4	(15.5)	(27.5)	(4.6)
Tervapääsky saapui	2007:	20.5	21.5	19.5	(29.5)
	2008:	22.5	22.5	26.5	(25.5)
Lahna kutemassa	2007:	22.5	31.5	(15.5)	-
	2008:	23.5	26.5	23.5	-
Tervapääsky nähty syksyllä viimeksi	2007:	10.8	30.8	18.8	(23.8)
	2008:	17.8	21.8	12.8	(24.8)
Haarapääsky nähty syksyllä viimeksi	2007:	6.9	5.9	30.8	25.8
	2008:	5.9	8.9	5.9	26.8
Tilhi saapui	2007:	15.10	4.10	27.9	4.10
	2008:	11.10	28.9	24.9	29.9
Metsäjänis talviturkissa syksyllä	2007:	19.11	8.11	20.10	18.10
	2008:	(3.12)	1.11	1.11	24.10

Kasvi- / sienikunnan tapahtuma	Vuosi	Vyöhyke (ks. Kuva 1)			
		A	B	C	D
Harmaalepän kukinnan alku	2007:	27.3	28.3	10.4	(10.5)
	2008:	16.3	2.4	10.4	(2.5)
Leskenlehden kukinnan alku	2007:	30.3	1.4	17.4	(14.5)
	2008:	3.4	17.4	25.4	(13.5)
Valkovuokon kukinnan alku	2007:	21.4	28.4	15.5	-
	2008:	20.4	29,4	4.5	(5.5)
Koivu "hiirenkorvalla"	2007:	26.4	4.5	15.5	29.5
	2008:	30.4	3.5	14.5	30.5
Korvasieni	2007:	16.5	17.5	(20.5)	(30.5)
	2008:	5.5	11.5	15.5	6.6
Haavan lehtien puhkeaminen	2007:	22.5	22.5	27.5	5.6
	2008:	11.5	21.5	30.5	(8.6)
Mustikan kukinnan alku	2007:	17.5	22.5	27.5	5.6
	2008:	9.5	14.5	2.6	(6.6)
Tuomen kukinnan alku	2007:	18.5	19.5	28.5	8.6
	2008:	9.5	17.5	31.5	5.6
Ahomansikan kukinnan alku	2007:	20.5	25.5	3.6	(26.6)
	2008:	13.5	27.5	6.6	(11.6)
Suomuuraimen kukinnan alku	2007:	31.5	30.5	2.6	6.6
	2008:	31.5	5.6	5.6	12.6
Pihlajan kukinnan alku	2007:	30.5	2.6	8.6	18.6
	2008:	29.5	3.6	13.6	24.6
Pihasyreenin kukinnan alku	2007:	29.5	1.6	9.6	(20.6)
	2008:	28.5	5.6	17.6	(21.6)
Punaherukan kukinnan alku	2007:	15.5	19.5	28.5	(2.6)
	2008:	10.5	18.5	1.6	(1.6)
Ahomansikat kypsyneet	2007:	2.7	2.7	10.7	(12.8)
	2008:	28.6	3.7	18.7	-
Suomuuraimet kypsyneet	2007:	15.7	13.7	19.7	22.7
	2008:	17.7	24.7	30.7	28.7
Mustikat kypsyneet	2007:	10.7	16.7	21.7	3.8
	2008:	19.7	20.7	3.8	16.8
Punaherukat kypsyneet	2007:	17.7	28.7	3.8	(18.8)
	2008:	29.7	11.8	18.8	(29.8)
Karvarousku	2007:	28.8	1.9	10.8	3.8
	2008:	28.8	20.8	19.8	20.8
Haavan lehtien putoaminen	2007:	8.10	7.10	5.10	30.9
	2008:	11.10	7.10	4.10	25.9
Koivun lehtien putoaminen	2007:	7.10	10.10	7.10	30.9
	2008:	13.10	11.10	2.10	27.9

Vuoden 2008 fenologiakyselyn vastaajat

Aaltonen Mauri, Aartolahti Hannu, Airola Sami, Alatossava Maarit, Ala-Viikari Veikko, Auriola Pentti, Autere Yrjö, Borg-Fellman Berit, Elovaara Mauri, Entonen Marketta, Entonen-Sirainen Terhi, Fluuri Petri, Franssila Anna-Maija, Hackman Jussi, Hakanpää Hannu, Halminen Antti, Happo Virpi, Haverinen Paula, Havunen Hannu, Heikkilä Liisa, Helastie Ilkka, Hemminki Ossi, Hieta Marjatta, Hietala Jussi, Hiltunen Lea, Hirsto Jarmo, Hirvelä Juhani, Hirvikoski Gösta, Holck Hannu, Huhtala Mauri, Judén Anne, Jämsä Iikka, Järnberg Tuula, Kaari Marketta, Kangas Sinikka, Karasuo Sirpa, Karhe Hannu, Karjalainen Eino, Kiho Pekka, Koivu Maija-Liisa, Kolari Juhani, Kolehmainen Orvokki, Komula Kaarina, Korhonen Lauri, Krook Juhani, Kujala Perttu, Käkelä Aune, Käär Kalevi, Könkkölä Pentti, Laakkonen Hannu, Laakso Olli, Laamanen Heikki, Lahti Elina, Lahtinen Pentti, Lammi Leo, Laurentz Minna, Lausama Maire, Lindqvist Markku, Lukkarinen Sirkka, Makkonen Marja, Malkavaara-Kollinen Elina, Marttinen Mika, Marttinen Ossi, Marttinen Tuomo, Meriläinen Anna, Merivirta Eija, Miettinen Matti, Mustonen Eero, Mäkinen Jarkko, Mäntylä Kalevi, Mäntysaari Petteri, Neuvonen Ali, Nieminen Pentti, Niinimäki Aino, Niinimäki Taina, Nikkinen Anja, Nylund Thor, Närvänen Jorma, Oikarainen Markus, Paananen Unto, Parkkari Markku, Pekkala Seppo, Pelin Eva-Lisa, Persson Ingegerd, Pesonen-Prüfrock Eeva, Piispanen Arja, Pitkäsilta Unto, Pohja Markku, Rainio Sinikka, Rautava Jaakko, Rikberg Ralf, Roivas Teuvo, Ruoppila Jukka, Saari Pentti, Saarinen Inkeri, Sainio Venla, Saksa Juhani, Salo Marja, Salo Sirpa, Salonen Eija, Sihvola Viljo, Siira Eila, Sipola Heikki, Sipponen Kaarina, Sirkka Liisa, Sjöholm Marja-Leena, Soukkanen Maija-Liisa, Soutukorva Esko, Soutukorva Jaakko, Särkilahti Elina, Sävilammi Paavali, Takkinen Osmo, Terhivuo Juhani, Terho Ahti, Tiensuu Kalervo, Tiittanen Veera-Maria, Tikkanen Sulo, Tuomi Ritva, Tuomisto Reijo, Turoma Olli, Varhimo Markku, Vierelä Marja-Leena, Virkkula Seija, Virtanen Veera, Vuokko Kaarina, Väre Timo, Ylinen Jorma, Ylisirniö Maila, Äyräs Pirkko

KIITOS OSALLISTUJILLE!